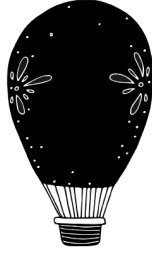

HILDE ØSTBY

AŞK VE ÖZLEM

ansiklopedisi

BEYAZ BAYKUŞ: 23

ROMAN: 11

HILDE ØSTBY / AŞK VE ÖZLEM ANSİKLOPEDİSİ

Orijinal adı: Leksikon om Lengsel

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınmıştır.

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Aslı Perker

Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül

Çevirmen: Banu Gürsaler Syvertsen

Editör: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: Işıl Ilgıt Şimşek

Sayfa Düzeni: Işıl Ilgıt Şimşek

Sosyal Medya-Grafik: Işıl Ilgıt Şimşek

Beyaz Baykuş: Ağustos 2017

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-288-4

© Beyaz Baykuş

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel.: (0) 212 252 22 42 - Faks: (0) 212 252 22 43

www.beyazbaykus.com

[facebook.com/ beyazbaykusyayinlari](https://facebook.com/beyazbaykusyayinlari)

twitter.com/beyazbaykusy

instagram.com/beyazbaykusyayinlari

Deniz Ofset – Nazlı Koçak

Sertifika No. 29652

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad.

Odin İş Mrk. B Blok No. 403/2

Zeytinburnu / İstanbul

Beyaz Baykuş Yayınları, Destek Yayınları'nın tescilli markasıdır.

HILDE ØSTBY

AŞK VE ÖZLEM

ansiklopedisi

Çevirmen: Banu Gürsaler Syvertsen

**“Bu kitabın evirisi,
NORLA tarafından desteklenmiřtir.”**

Çevirmenin Önsözü

Bir kurgu ürünü olan bu ansiklopedinin maddeleri zaman zaman gerçeklere dayanıyor, zaman zaman gerçekle hayali harmanlıyor; olası, olabilecek, olma olasılığı bulunan, olma olasılığı pek zayıf olaylardan ve hatta tamamen hayallerden besleniyor. Düş gücü çılgınca at koşturuyor, kanat çırpıyor ve bütün öyküler aşk ipliğiyle teyelleniyor birbirine...

Kadınları öne çıkaran kitaplar kulvarında giden ansiklopedi öncü kadın olarak tanınmayanlara da bazı maddelerinde böyle görevler yüklüyor. Kadın erkek rollerinin ve cinsi aidiyetin tersyüz edildiği maddeler de kurguyu renklendiriyor.

Çevirmen olarak bazı kurgusal karakterlerin peşine düşüp dedektiflik çalışması gibi okumalar yaptım ve yazara ilham vermiş olabileceğini düşündüğüm gerçek hayattan pek tanımadığımı bazı değerli isimlere ulaştım. Bazılarının kimliğini çözemedim. Ulaştıklarına bir selam göndermeyi arzu ettiğim için de isimlerini dipnotlarda belittim.

Banu Gürsaler Syvertsen

Haziran 2017, Oslo

*“Biz kimiz ki,
her birimiz deneyimler, bilgiler, okumalar
ve düş gücünün bileşiminden başka neyiz ki?
Her hayat devamlı olarak
ve çeşitli şekillerde birbiriyle harmanlanabilir
ve yeniden düzenlenebilir bir ansiklopedi,
bir kütüphane,
eşyaların envanter listesi ve bir tarzlar dizisidir.”*

– Italo Calvino

Giriş ve Metodoloji

Hayati meselelerin en önemlisine yani aşka ilişkin bilimsel nitelikli yardımcı gereçlerin sayısının çok kısıtlı olduğu bilinen bir gerçektir. Oysa diğer bütün alanlarda müthiş bir bolluk gözlemlenmektedir. Örneğin yeryüzünde yaşayan yedi milyar insan her gün karada, havada ve denizde kaybolmadan yollarını kolaylıkla bulabilmektedirler. Küresel konum gösteren GPS sistemi, haritalar, deniz fenerleri, ormanda titizlikle işaretlenmiş koşu güzergâhları, kayak parkurları, barometreler, termometreler, dürbünler, dağ başında zirveyi işaretlemek üzere taşları üst üste koyarak yapılmış küçük kuleler, sefer tarifeleri, saatler, metronomlar, spektrometreler işte bu gereçlerden bazılarıdır. Ancak ansiklopediyi hazırlayan yayın kuruluna bugüne dek aşkı ölçen bir pusula, hassas bir pusulayı bırakın tenekeden yapılmış ve âşık olacağı kimsenin yönünü kabaca işaret eden oyuncak bir alet bile sunulmamıştır. Bu alanda halkın ne kadar az bilgilendirildiği meselesini Norveç bürokrasisine şikâyet etmenin zamanı gelmiş bulunmaktadır.

Öfkeli bir şikâyet mektubu kaleme almak her ne kadar cazip gelmekteyse de ansiklopediyi hazırlayan yayın kurulu –öncelikle şunu açıklıkla kaydedelim ki bu yayın kurulu tek bir kişiden oluşmaktadır ve de nesnellik adına bu kişinin ismini Hilde Østby değil Liv Vestby olarak deklare etmekteyiz– bu konuda çatışma yoluna başvurmak yerine özleme dair dünyanın ilk ve tek ansiklopedisini yazmayı tercih etmiştir.

Acaba faaliyetimizin temeli, yani aşkın mevcudiyetine (yoksa yalnızca neslin devamını sağlamak arzusu mudur?) inanmak tıpkı sıradan müminlerin İncil'deki anlamı kavramaya çalışmaları, Kuran'da bir cevap aramaları, Scientolog metinlerine sığınmaları gibi bir hezeyan hali mi sayılmalıdır? Buna yayın kurulu karar vermeyecek ancak bu konu üzerinde uzun uzun düşünecek ve mevcut bütün kuşkuları da ortaya koyacaktır.

Ben, Liv Vestby adına kaleme aldığım gerçeklerin dışında başka bir gerçeğe vâkıf değilim ve eğer ansiklopedide yazacağım –benim tanıdığım, kendine yeterli, öznel ve mükemmel– dünyadan başka nesnel bir gerçekliğin var olduğunu iddia edenler çıkarsa onlara söylenecek sözüm şudur: Fuck of!

Ben, yani yayın kurulu bu ansiklopediye daha fazla öykü alabilirdim kuşkusuz. Örneğin bir başka satranç ustasına âşık olan ve karşılıklı oynadıkları müsabaka sırasında o kadına karşı hissettiklerini oyun taşlarını hareket ettirirken yaptığı hamlelerle ifade etmeye çalışmış olan dünya şampiyonu bir satranç ustasının hikâyesini anlatabilirdim. Bu şekilde oynayan usta oyunu almış ama sevdiği kadını kazanamamıştı. Büyük Okyanus'taki Paskalya Adası'nda bulunan her biri 70 ton ağırlığındaki anıtsal taş heykellerin sayılarının 887 olduğunu ve bir erkek tarafından bir adına aşk ilan etmek için dikilmiş olduğunu yazabilirdim. Zamanımızdan yaklaşık 1100 yıl önce yaşamış Meksikalı genç bir âşığın öyküsünü de anlatabilirdim. Bu genç köydeki bir genç kızın kalbini çalabilmek için kuş ile yılan karışımı bir tanrı figürünü sembolize eden bir kostüme bürünmüştü. Görünümüyle köy halkını korkutarak Tanrı Quetzalcoatl mitinin yayılmasına neden olmuştu. (Kızı kendine âşık etme planının başarısızlıkla sonuçlandığını belirtmeye bilmem gerek var mı?) Ortaçağ'da bir genç kadın marangoz bir gencin dikkatini üzerinde toplaya-

bilmek amacıyla düğmeyi icat etmişti. Flemming'in penisilini bulmasının öyküsü de burada yer alabilirdi. Bir de İsveç'in kuzeyinde yaşamış postacının hikâyesi var yazabilecek olduklarımız arasında... Bu postacı 1928 yılından 1938 yılına kadar yerine ulaştırmak üzere ona teslim edilmiş mektupların arasından aşk mektuplarını seçip ayıklayarak kendisine saklamıştı. Haklı olarak işten atılan postacının 1963 yılındaki ölümüyle bu özel çalıntı arşiv gün ışığına çıktı. 2781 mektup bulunuyordu bu arşivde. Bu hikâyeyi ansiklopedime almayı çok istedimse de bazı yasal sorunlarla karşılaştım. Postacının ailesi kendilerine karşı tazminat davası açılabilir endişesiyle kimliğinin açıklanmasını istemiyordu. Çünkü burada birbirlerine kavuşamayan binlerce mutsuz âşık söz konusuydu, mektuplarına yanıt alamayınca her şeyin bittiğini düşünüp bir başkasıyla evlenmiş, bekledikleri evlenme teklifi içeren mektup gelseydi nikâhlanmış olacakları insandan farklı bir kişiden evlatlar edinmişlerdi. İşte bu nedenle ansiklopedinin P maddesinde bu öyküyü bulmanız mümkün olmayacak. Botticelli'nin ünlü tablosu *Venüs'ün Doğuşu*'nun yaratılış öyküsünü de genişletilmiş ikinci baskıda ele alabileceğiz. Aynı durum Birinci Dünya Savaşı sırasında tanışmış olan iki âşığın öyküsü için de geçerli. İngiliz askeri Bill ile Danimarkalı hemşire Antonia birbirlerinin dilinden anlamadıkları için Bill kıza evlenme teklifini bir cep sözlüğü ve dilsiz alfabesi yardımıyla yapmıştı. (Daha sonraları Bill aynı cep sözlüğü yardımıyla kızın aslında Dan dilini konuşmadığını, Pentakostalist inanca sıkı sıkıya bağlı bir mümin olarak ledünni şatahat yaptığını anlamıştı. Bu dili tercüme eden sözlük maalesef bulunmamaktadır. Zira cemaate mensup kişiler tarafından kendinden geçerek söylenen bu anlamsız hece ve kelime zincirleri kimilerine göre kutsal bir dil, kimilerine göre sayıklamadır.)

Hatta şu öykülere de yer verebilirdim: Fransız televizyonunda 1990'lı yıllarda yayınlanan yarışma programının sunucusu, yarışmacılardan birine ilk görüşte âşık olmuş ve onun kalbini kazanabilmek için dünyanın en güzel yarışma sorularını hazırlamıştı. Alman zoolog Ernst Haeckel ileride eşi olacak kadının gönlünü planktonlar, anemonlar, deniz kirpileri ve denizanelerinin büyük boy resimlerini çizerek kazanmıştı, zira çizdiği bu resimler bir aşk şiiri kadar güzeldiler. Belçikalı bir gözlükçü sevdiği kadının yeşilimsi mavi gözlerini daha iyi görebilmek için çift odaklı gözlük camlarını icat etmişti. Bir Fransız haritacı daha 1537 yılında kalp biçimindeki bir adayı Büyük Okyanus'u gösteren haritalarına işlemişti, çünkü saf ve temiz yürekli insanların yaşadığı bir adanın mevcut olduğuna inanıyordu. Arthur Conan Doyle'ın yazdığı *Sherlock Holmes* kitaplarından her birinin son paragrafının ilk harfini arka arkaya yazacak olursak, yazarın hayatı boyunca sevdiği ancak duygularını açıklayamadığı erkeğin ismi çıkar karşımıza. 1912 yılında İsviçreli bir fizik profesörü her ne kadar yeterli kanıt gösteremese de yeni bir element bulduğunu iddia etmişti. Bu maddeyi de gençlik aşkının isminden ilham alarak Beatrix 12 olarak adlandırmıştı. Böyle bir elementin var olmadığı 1914 yılında kanıtlandı.

Yayın kurulu yukarıdaki öykülerin ansiklopediye girmemiş olması nedeniyle yapılacak eleştirilere karşı hazırlıklıdır.

Yayın kurulu ansiklopedi maddeleri arasında görünürde hiçbir alaka bulunmuyor olmasından dolayı okurlarından özür diler. Yayın kurulu şunu da gayet iyi bilmektedir ki insanların yazgılarının garip bağlantılar veya ilahi tesadüfler aracılığıyla birbirine bağlandığı eserler edebiyat meraklıları tarafından çok sevilir. Bunun nedenlerinden biri de bu kitapların okura insanlık denilen dokumayı oluşturan ipliklerden birisi olduğumuz yüce duygusunu hisset-

tirmesidir. Ancak yayın kurulu böyle bir öykü yazamaz çünkü bu gerçekdışı olacaktır ve de kurulumuz duygusal nedenlerden yola çıkarak tarihi çarpıtmayı arzu etmemektedir. Hepimizin içinde bulunduğu girdapta, sulara kapılmış nesnelerin enkazları denizin diplerine doğru döne döne yol alırken bizler birbirimizi ne görürüz ne de dokunuruz, hatta belki de hiç karşılaşmayız bile...

Yayın kurulu bu ansiklopedinin Bach'ın org için bestelediği füg tarzında olmasına karar vermiştir. İki veya daha çok melodi çizgisini kontrapuan şeklinde birleştiren bu teknikte birbirlerinden bağımsız olarak ilerleyen melodiler kesiştiklerinde (ki bu kesişmeye gizli bir anlam yüklenemez) ortaya çok güzel sesler çıkar. İşte füg böyle bir müziktir ve yaşam da tıpkı füg gibidir.

A

Alighieri

Dante ile ilk karşılaşmasında Beatrice böyle mi hissetmişti? Soluğu kesilmiş, kafası karışmış, divaneye dönmüş müydü, bu erkeği sanki hep tanıyormuş ve de sevdiği onu yanına alarak dünyaya açılacak ve birlikte dünyayı fethedeceklermiş gibi bir duyguya kapılmış mıydı, adeta günün ortasında içtiği (o yıllarda çocuklara sulandırılmış da olsa şarap verilirdi) beyaz şarabın etkisiyle esrimiş gibi mi hissetmişti kendini?

Dante Alighieri daha dokuz yaşındayken, 1272 yılının rüzgârlı bir gününde Floransa Katedrali'nin önünde ilk görüşte kendisine âşık olacak olan sekiz yaşındaki Beatrice Portinari ile tanışmıştı. Mavi gökyüzünde bulutlar batıya doğru hareket ediyor, güneş ışınları göz alıyordu.

Beatrice hatıra defterinde onu gördüğü an midesinin bulandığını, içinde hem gülme hem de ağlama isteği oluştuğunu ve bu görüşmenin yüzünde budalaca bir gülümsemeye yol açtığını yazıyor, kadın fizyolojisinden anlamayan cahil erkekler tarih boyunca bu gülümsemeyi mistik olarak nitelemişler ve hatta ünlü *Mona Lisa* örneğinde olduğu gibi esrarlı bir gülümseme adını vermişlerdir.

Beatrice Dante'yi ilk gördüğü andan itibaren onun dikkatini çekmeye çalışmıştı. Dante'ye sayısız şiir yazıp, bunları gözyaşları içinde yırtmış, cevapsız kalan mektuplar göndermiş, hatta oda

hizmetçisini yollayıp onun kent meydanında ya da kilisede olup olmadığını öğrenmeye çalışmıştı. O dönemlerde genç kadınlarla erkeklerin kilisenin gizli köşelerinde bakiştıkları, mektup hatta öpücük alıp verdikleri bilinmektedir.

Hiç kuşkusuz Beatrice Dante'yi çok etkilemişti çünkü *İlahi Komedya* isimli eserinde yazarın Bakire Meryem, İsa ve Tanrı'dan söz ettiğı yerlerde aynı anda Beatrice'nin de adı geçmektedir. Ne yazık ki çok geç kalınmış, Dante'nin *İlahi Komedya'yı* yazmaya başladığı tarihten on sekiz yıl önce Beatrice ruhunu teslim etmiştir. Beatrice'nin aşk acısından öldüğü kaydedilir ancak işin biraz ayrıntısına girecek olursak ölüm nedeni tutkuyla sevdiği adam tarafından el sürölmemiş bir bakire olarak kalmasının fiziksel sonucudur da diyebiliriz. Onun gibi üst tabakaya mensup, çevresi tarafından çok sevilen, zor işlere koşulmayan bir genç kızın, sevildiğinin farkında olmayan Dante'yi arzulamakla geçirebileceğı kadar boş zamanı vardı.

Dante ise, o dönemler İtalya'da âdet olduğı üzere iki zengin aile arasında kararlaştırılmış bir evlilik yaparak hayatını başka bir kadınla birleştirdi. Ancak bunun affedilemez bir hata olduğı açıktır. Zira bilindiğı gibi anlaşmalar her an bozulabilir, o da bozabilirdi. Ansiklopedi yayın kurulu Dante'nin çok sayıda erkeğın de başına gelen bir halden, soyutlama halinden mustarip olduğuna inanmaktadır. Tıbbi literatürde "Dante sendromu" adı verilen bu duruma bilimsel bir çare bulunamamış olmakla birlikte, spekülâtif ve hayli pahalı alternatif tedavi şekilleri mevcuttur: Dante parmaklarını (burada işaretparmağı ile ortaparmağını kastediyorum) Beatrice'nin vajinasına sokma, göğüs uçlarını yalama, kalkmış organını kalçalarına dayama cesareti gösterememişti çünkü onun etten kemikten gerçek bir insan olmasından korkuyordu. Beatrice'nin insani şeyler yapmasından örneğın yellenmesinden, hoşuna gitmeyen bir şekilde inlemesinden ve

şair-penisini ağzına aldığı anda şaşkınlık içinde Dante'nin yüzüne bakarak “Ay ne kadar da küçük” diyerek ağzından çıkarmasından korkuyordu. Dante Beatrice'nin soyut kalmasını, onu temiz ve güzel olarak uzaktan sevmeyi istiyordu. Kılız, terlemeyen, bir memesi diğerinden büyük olmayan... Vücudunda ıslak oyuklar, yarı kapalı gözler, inilleyen dudaklar olsun istemiyordu.

Güzel Beatrice Dante'yi kendine âşık etme mücadelesini daha başından, Dante'nin korkaklığı nedeniyle kaybetmişti. Yine de Dante'nin korkaklığını hem anlıyor, hem affediyor, hem de bu zayıflığına karşın onu seviyordu; zaten onun bütün hatalarını da seviyordu. Haftalarca şiddetle ve dur durak bilmek-sizin kendini tatmin etme faaliyetinde bulunan Beatrice'nin parmak uçları kan içinde kalmıştı, sonunda sıvı kaybından ve beslenme yetersizliğinden 25 yaşında hayata gözlerini yumdu.

“Nel mezzo del cammin di nostra vita/ mi ritrovai per una selva obscura/ ché la dritta via era smarrita.”¹

Dante'nin cehennemden geçerek cennete doğru yaptığı yolculuğu anlatan *İlahi Komedya* böyle başlar. Dante bu yolculuğa orta yaşlarda çıkar, ansızın karanlık bir ormana düşmüş, yolunu bulamamaktadır; bunda bir gariplik yok elbette. Çünkü Dante İlk Görüşte Aşk'tan kaçmıştır, bunun cezası tıpkı yalan ve korkaklığa verilen cezalar kadar ağır olmalıdır.

Beatrice ile karşılaştığı ilk gün bir kuşku ormanına yollanmıştı Dante, hem de elinde navigasyon sistemi bulunmaksızın. Bir zaman sonra, hatta çok bir zaman sonra hayatının Beatrice'den önce ve Beatrice'den sonra diye ikiye ayrıldığını itiraf edecekti. Dante *İlahi Komedya*'da cehennemden ve araftan geçerek cennete gidi-

1- *İlahi Komedya*'nın (1308-1321) “Cehennem” bölümünden satırlar: “Tam da hayat yolunu yaralamıştım ki kendimi karanlık bir ormanda buldum, doğru yolu kaybetmişim.”

şini betimler ki ansiklopedi yayın kurulu bu cennetin Dante'nin iddia ettiği gibi Tanrı ile karşılaştığı yer değil Beatrice'nin kucığı olduğundan emindir. Cennet bu dünyadadır. Cennet âşık olma-ktır. Dante de bu gerçeği derinden derine bilmektedir ancak eserin sonunda Tanrı ve meleklerle yer vermesi Beatrice'ye duyduğu aş-kın iyi ve gerçek olduğunu kanıtlamak amacıyla. Aslında daha önce de iddia ettiğimiz gibi Dante korkak bir adamdır, Beatrice ile el ele verip Tanrı'nın mevzu dışı, alakasız, aşkın ise her mevzu-un, her daim tam ortasında olduğunu ilan edemeyecektir.

Dante *İlahi Komedya*'nın sonunu yazıp Tanrı'yı cennete yer-leştirirken bir şeyi düşünmemişti. Söz ettiği durum (biz Dante'ye göre cennetin Beatrice'nin sıcak dudakları ve memelerine ko-numlandığını biliyoruz artık) kutsala küfür niteliği taşıyan bir üçlü ilişkiyi işaret ediyor olacaktı (Tanrı Beatrice'ye arkadan ya-naşırken Dante de kalkmış aletini Beatrice'nin ağzına veriyor, ha-yır hayır böyle görüntüler aklımıza gelsin istemiyoruz, Dante'nin son derece rahatsız edici üçlü ilişki imgelerini yaratırken bunu biliyor olması gerekirdi, ilaveten Bakire Meryem de yok mu yu-karılarda, işte dörtlü oldular, biz az kalsın bir orjiye mi tanık olu-yoruz yoksa? Zor bir soru. *İlahi Komedya* orada bitiyor ve gerisi hayal gücüne kalıyor. Ve belki de o nedenle eserin adı *Komedya*).